

عدالت کی فرفی رشمدمدار

۱۵۰۶۱۵۱

انسفه حسینی

نشر میزان

www.ketab.ir

سرشناسه : حسینی، انسیه، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور: عدالت کیفری رشد مدار / انسیه حسینی
مشخصات نشر : تهران: نشر میزان، ۱۳۹۸ :
مشخصات ظاهری : ۲۴۰ ص.
شابک : 978-964-511-879-0

وضعیت فهرست نویسی : فیفا

موضوع : بزهکاری نوجوانان — پیشگیری
موضوع : Juvenile delinquency -- prevention :
موضوع : اجرای عدالت کیفری کودکان و نوجوانان
موضوع : Juvenile Justice, Administration of :
موضوع : نوجوانان بزهکار — وضع حقوقی و قوانین
موضوع : Juvenile delinquents -- Legal status, law, etc :
موضوع : دادگاه‌های اطفال و نوجوانان
موضوع : Juvenile courts :
رده بندی دهگانه : HV ۹۰۷۶/ح۵۵ن۷۱۳۹۶ :
رده بندی دهگانه : ۳۶۴/۳۶ :
شماره کتابشناسی : ۴۷۱۰۴۷۰ :

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز
از نشر خلافت قائم بوده و پیگرد قانونی دارد.
لطفاً در صورت مشاهده، وارد رابه شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۰۸۰

نشر میزان

عدالت کیفری رشد مدار

انسیه حسینی

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

شمار: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۸۷۹-۰

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰
واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱
پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست مطالب

۱۱.....	دیباچه به قلم دکتر باقر شاملو
۱۵.....	مقدمه

بخش اول - نقش نهادهای عدالت کیفری اطفال در پیشگیری رشدمدار

۲۶.....	فصل اول - نقش ساختار عدالت کیفری اطفال
۲۸.....	مبحث اول: نقش ساختار پیش از دادرسی نظام عدالت کیفری اطفال
۲۸.....	گفتار اول: پلیس ویژه نسل و نوجوانان
۳۰.....	الف) اهمیت تشکیل پلیس اطفال و نوجوانان از منظر پیشگیری رشدمدار
۳۲.....	ب) تأثیر رشدمدار پلیس اطفال و نوجوانان
۳۶.....	ج) پلیس اطفال در حقوق ایران و اسناد بین المللی
۳۸.....	گفتار دوم: دادرسی اطفال و نوجوانان
۳۹.....	الف) اهمیت تشکیل دادرسی اطفال از منظر پیشگیری رشدمدار
۴۱.....	ب) تأثیر رشدمدار دادرسی اطفال و نوجوانان
۴۴.....	ج) دادرسی اطفال و نوجوانان در حقوق ایران و اسناد بین المللی
۴۶.....	مبحث دوم: ساختار دادرسی و پس از دادرسی نظام دادرسی اطفال
۴۷.....	گفتار اول: دادگاه اطفال و نوجوانان
۴۸.....	الف) اهمیت تشکیل دادگاه اطفال و نوجوانان از منظر پیشگیری رشدمدار
۴۹.....	ب) تأثیر رشدمدار دادگاه اطفال و نوجوانان
۵۳.....	ج) دادگاه اطفال و نوجوانان در حقوق ایران و اسناد بین المللی
۵۷.....	گفتار دوم: مؤسسات نگهداری اطفال

- الف) اهمیت تأسیس مؤسسات نگهداری اطفال از منظر پیشگیری رشد مدار ۵۹
- ب) تأثیر رشد مدار مؤسسات نگهداری اطفال ۶۱
- ج) مؤسسات نگهداری اطفال در حقوق ایران و اسناد بین المللی ۶۳
- گفتار سوم: مراکز مراقبت پس از خروج ۶۸
- الف) تشکیل مراکز پس از خروج از منظر پیشگیری رشد مدار ۶۹
- ب) تأثیر رشد مدار مراکز مراقبت پس از خروج ۷۱
- ج) مراکز مراقبت پس از خروج در حقوق ایران و اسناد بین المللی ۷۵
- فصل دوم: نقش کنش گران عدالت کیفری اطفال ۷۷
- مبحث اول: کنش گران پلیسی ۸۱
- گفتار اول: افسر پلیس ویژه کودکان و نوجوانان ۸۲
- گفتار دوم: پلیس زن ۸۶
- گفتار سوم: اقدامات پلیس در دکان و نوجوانان ۸۹
- الف) دستگیری ۹۰
- ب) بازداشت ۹۳
- ج) بازجویی ۹۴
- مبحث دوم: کنش گران قضایی ۹۷
- گفتار اول: دادستان اطفال و نوجوانان ۹۸
- گفتار دوم: بازپرس اطفال و نوجوانان ۹۹
- گفتار سوم: قاضی اطفال و نوجوانان ۱۰۱
- الف) وظایف قاضی اطفال و نوجوانان ۱۰۴
۱. التزام به اصل فردی سازی پاسخ ها ۱۰۵
۲. التزام به اصل غیر علنی بودن دادرسی ۱۰۸
۳. التزام به اصل مشارکتی بودن ۱۱۰
- ب) اختیارات قاضی ویژه کودکان و نوجوانان ۱۱۲
- مبحث سوم: کنش گران پیرا قضایی ۱۱۴
- گفتار اول: مددکار اجتماعی ۱۱۵

الف) نقش مددکار اجتماعی در مرحله پیش دادرسی	۱۱۸
ج) نقش مددکار در مرحله دادرسی و پس دادرسی	۱۲۱
گفتار دوم: مددکار روان شناسی - روانپزشکی	۱۲۳
الف) روانپزشک	۱۲۴
ب) روانشناس	۱۲۶
گفتار سوم: کنش گران مدیریتی	۱۲۸

بخش دوم - نقش تدابیر عدالت کیفری اطفال در پیشگیری رشدمدار

فصل اول: تدبیر مبتنی بر تسامح کیفری	۱۳۵
مبحث اول: تدابیر تصار دایی	۱۳۷
گفتار اول: تأثیر رشدمدارانه تدابیر قضا دایی	۱۳۸
گفتار دوم: جلوه های قضا دایی	۱۴۰
الف) قضا دایی مبتنی بر عدالت میمی	۱۴۰
۱. میانجی گری	۱۴۲
۱-۱. میانجی گری پلیسی	۱۴۴
۱-۲. میانجی گری قضایی	۱۴۵
۲. ترک تعقیب	۱۴۶
ب) قضا دایی مبتنی بر عدالت توافقی	۱۴۹
۱. بایگانی کردن پرونده	۱۵۰
۲. تعویق تعقیب	۱۵۲
۳. تعلیق تعقیب	۱۵۳
مبحث دوم: تدابیر کیفر دایی	۱۵۶
گفتار اول: تأثیر رشدمدارانه تدابیر کیفر دایی	۱۵۸
گفتار دوم: جلوه های کیفر دایی	۱۶۰
الف) اقدامات کنار گذار صدور حکم و مجازات	۱۶۱
۱. تعویق صدور حکم	۱۶۱

۲. تعلیق اجرای مجازات ۱۶۵
- ب) حکم به اقدامات تأمینی و تربیتی در مقام صدور حکم ۱۶۹
۱. تدابیر حمایتی ۱۷۰
- ۱-۱. تسلیم طفل ۱۷۱
- ۱-۱-۱. تسلیم به والدین ۱۷۱
- ۱-۱-۲. تسلیم به اشخاص حقیقی و حقوقی داوطلب ۱۷۳
- ۱-۲. تعهدات ذیل تسلیم ۱۷۷
- ۱-۲-۱. تعهدات درمانی ۱۷۸
- ۱-۲-۱-۱. ترک اعتیاد ۱۷۸
- ۱-۲-۱-۲. معرفی به مددکار و روان‌شناس ۱۸۰
- ۱-۲-۱. تعهدات آموزشی ۱۸۱
- ۱-۲-۱. تعهدات نظارتی ۱۸۲
- ۱-۲-۴. تعهدات مالی ۱۸۴
۲. تدابیر آگاهانه ۱۸۵
- ۱-۲. نصیحت قاضی ۱۸۵
- ۲-۲. اخطار و تذکر ۱۸۷
- فصل دوم: تدابیر تشبیهی ۱۸۹
- مبحث اول: تدابیر سالب آزادی ۱۹۰
- گفتار اول: برنامه‌های آموزشی ۱۹۲
- الف) برنامه‌های آموزشی - پرورشی ۱۹۳
- ب) برنامه‌های آموزشی - حرفه‌ای ۱۹۶
- گفتار دوم: برنامه‌های فرهنگی ۱۹۷
- الف) برنامه‌های تربیتی ۱۹۷
۱. تقویت حس مسئولیت‌پذیری ۱۹۸
۲. آموزش نظم ۱۹۹
۳. ترویج فرهنگ کتابخوانی ۲۰۱

۲۰۲	 (ب) برنامه‌های مذهبی
۲۰۴	 (ج) برنامه‌های تفریحی - ورزشی
۲۰۴	 ۱. برنامه‌های تفریحی
۲۰۵	 ۲. برنامه‌های ورزشی
۲۰۶	 گفتار سوم: برنامه‌های مددکاری - درمانی
۲۰۷	 الف) برنامه‌های مشاوره و مددکاری
۲۰۸	 ب) برنامه‌های بهداشتی - درمانی
۲۱۰	 مبحث دوم: تدابیر غیر سالب آزادی
۲۱۰	 گفتار اول: خدمات عام المنفعه
۲۱۲	 ۱. تأثیر رشد مدار خدمات عام المنفعه
۲۱۴	 ۲. خدمات عام المنفعه در حقوق ایران
۲۱۸	 گفتار دوم: مجازات‌های بدنی
۲۱۹	 ۱. رویکرد حقوق ایران به مجازات‌های بدنی
۲۲۲	 ۲. رویکرد اسناد بین‌المللی به مجازات‌های بدنی
۲۲۳	 نتیجه‌گیری
۲۲۹	 فهرست منابع
۲۲۹	 ۱. منابع فارسی
۲۴۰	 ۲. منابع انگلیسی

دیباچه

در عصر هزاره سوم دگرگونی‌های بنیادینی در سبک زندگی و هنجارهای اجتماعی و فرهنگی رخ داده است. در چند دهه اخیر این تحولات چنان سریع و غیرقابل پیش‌بینی بوده است که می‌توان قرن بیست و یکم را عصر انفجار اطلاعات و ظهور خلاقیت و نوآوری نامید.

قلمرو حقین کیفری نیز از این وضعیت مصون و معاف نبوده و وقوع انقلاب در رسانه‌های اجتماعی، ارتباط جمعی، ضمن داشتن آثار قابل توجهی در ظهور جرائم جدید و پیچیدگی در رفتارهای مجرمانه و کشف آن‌ها موجب وقوع پدیده‌ای نو به نام بزهکاری زودرس و رفتارهای بزهکاری نزد کودکان و نوجوانان بوده است.

با جلوه گر شدن تحولات جدید اجتماعی، وضعیت بسیاری از هنجارهای اخلاقی و سستی متحول و حتی فروپاشیده شده است. هنجارهای جدیدی در جوامع بشری جلوه گر شده است تا حدی که به عنوان مثال بهره‌مندی نامحدود مکان استفاده از یک شبکه اجتماعی و ارتباطی، مصوبه شورای عالی امنیت ملی در نیاز دارد اگر علم حقوق را علم تمشیت امور اجتماعی بنامیم اصلاح و بازنگری در بسیاری از مقررات و اصول ثابت حقوقی گذشته برای توانمند ساختن حقوق در پاسخگویی به واقع و تحولات جدید اجتماعی ضرورتی اجتناب ناپذیر است.

نظام‌های سیاسی و حقوقی به صورت سنتی و ساختاری در مقابل پذیرش تحولات به‌ویژه تغییر در معیارها و ضوابط و شیوه پاسخ‌دهی مقاومت می‌کنند تا حدی که واقعیت‌ها ابتدا خود را به جوامع و مدیران تحمیل می‌کنند و سپس مقررات بازنگری و اصلاح می‌شوند.

از جمله بسترهایی که در اکثر نظام‌های حقوقی پیشرو در پذیرش تحول و دگرگونی محسوب می‌شود قلمرو عدالت کیفری و اطفال است. که خوشبختانه در نظام حقوقی ایران نیز حداقل در عرصه تئوری و نظر و مقررات تقنینی تغییرات قابل توجهی را پذیرا شده است. این تحولات به درستی مطابق با واقعیت‌های جدید اجتماعی و توجه به

سرمایه‌های انسانی بوده است؛ زیرا اگر هزاره سوم میلادی را عصر خلاقیت و نوآوری در همه ابعاد زشت و زیبای آن بدانیم، بر خلاف گذشته که ثروت و قدرت در سرمایه‌های عینی و مادی جلوه گر می‌شد، امروزه مهمترین ارزش و سرمایه اجتماعی، نیروهای خلاق و مبتکر یعنی سرمایه انسانی است که در قشر جوان و نوجوان نهفته است.

کودکان، نوجوانان و جوانان مهمترین سرچشمه‌های خلاقیت و نوآوری و ارزشمندترین سرمایه اجتماعی محسوب می‌شوند که رویکرد هر نظام حقوقی به این قشر می‌تواند نقش مهمی در سرنوشت آن‌ها ایفا کند.

یکی از مهمترین تحولات و رویکردهای جدید در مدیریت کلان نظام‌های اجتماعی، رویکرد اصلاح نظام کیفری و بازنگری در ماهیت واکنش‌ها و روش‌های اعمال پاسخ‌های مجری بوده است. در این رویکرد کمرنگ شدن نقش کیفرگرایی و سزاگرایی و توجه به اصلاح و درمان و پیشگیری به‌ویژه پیشگیری رشد‌مدار از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار شده است.

توجه به حکمت و آیین‌نگری و پرهیز از واکنش‌های احساسی و زودگذر و تدبیر یک زندگی اجتماعی توأم با آگاهی رفتار مسالمت آمیز از جمله اهداف پیش‌بینی شده در قلمرو عدالت کیفری اطفال است.

در نظام حقوقی کیفری ایران، عرصه حقوق کیفری اطفال و نوجوانان پیشرو در تحول و پذیرش نهادها و رویکردهای جدید بوده است. قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ مواد ۸۸ الی ۹۵ تحولات بسیار مهم و بنیادینی را در قلمرو حقوق کودک و نوجوان به رسمیت شناخت همچنین قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ نیز ضمن پیش‌بینی نظام دادرسی افتراقی برای اطفال و نوجوانان و لزوم تشکیل پرونده شخصیت، توجه به اصول هدایت‌گر اسناد بین‌المللی از جمله تأکید بر تفسیر کودک‌مدارانه و اولویت بخشیدن به اصلاح و درمان به جای تنبیه و تقابل و مداخله عناصر غیرقضایی در فرایندها اعم از قبل از دادرسی، حین دادرسی و مرحله پس از دادرسی، نظام عدالت کیفری اطفال و نوجوانان ایران تحولی عمیقی یافته است.

سرکار خانم انسیه حسینی از پژوهشگران خوش ذوق، نخبه و خستگی‌ناپذیر در این کتاب تالیفی، به خوبی و بسیار محققانه از عهده ترسیم رویکردهای جدید عدالت

کیفری در قلمرو کودکان و نوجوانان برآمده است. پیشگیری رشد‌مدار به عنوان یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر و سیاست جنایی حکیمانه در این کتاب در حوزه اطفال و نوجوانان به عنوان مهمترین سرمایه انسانی و اجتماعی عصر حاضر به خوبی مورد ارزیابی قرار گرفته است.

این تالیف بدون تردید برای جامعه‌ی حقوقی از جمله محافل علمی و دانشگاهی و مراجع قضایی و تقنینی بسیار مفید و قابل استفاده است. ضمن آرزوی توفیق برای نگارنده، امیدوارم در آینده نیز شاهد تالیفات مفید دیگری از ایشان باشیم.

باقر شاملو

دانشیار دانشگاه شهید بهشتی

www.ketab.ir